HELENEBORGS BÅTKLUBB – ETT MARITIMT KULTURARV SOM INTE FÅR GÅ FÖRLORAT

Det är samhörigheten bland båtägarna och den oslagbara atmosfären i det historiska Pålsundet som gör Heleneborgs Båtklubb till en plats där tradition och båtintresse hålls levande. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Heleneborgs Båtklubb (HBK) är en av Stockholms mest anrika båtklubbar och en central del av stadens maritima historia. Pålsundet rymmer en av världens största samlingar av fritidsbåtar i trä och är en självklar del av Stockholms identitet. Genom åren har platsen fångats i turistbroschyrer, filmer och otaliga fotografier. Trots detta har klubben återkommande fått kämpa för sin överlevnad när stadsplanering och politiska beslut hotat dess framtid.

Historik och utveckling

Heleneborgs Båtklubb är en öppen, allmännyttig och ideell förening där gemenskapen står i centrum – en plats där alla, oavsett bakgrund eller erfarenhet, kan känna sig delaktiga och bidra till det gemensamma kulturarvet. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Klubben grundades 1919 av 14 båtentusiaster som ville organisera sig för att skydda sina båtar och bryggor när staden expanderade. Namnet hämtades från den intilliggande malmgården Heleneborg, och den första uppläggningsplatsen blev tennisbanan i anslutning till den. Inom fem år hade medlemsantalet vuxit till 250, ett tydligt tecken på det ökande intresset för båtlivet i området.

Under 1930-talet blomstrade båtlivet i Pålsundet, och klubbens båtflotta växte snabbt. Medlemmarna kom från en bred social bakgrund – allt från industriarbetare till direktörer – och verksamheten präglades av samarbete och gemenskap. År 1930 förvärvade klubben ön Idskär i Mälaren för 5000 kronor, och medlemmarna började snart bygga upp en samlingsplats där båtliv och föreningsliv kunde utvecklas.

Efterkrigstid och utmaningar

Som ett levande museum står dessa vackra träbåtar uppradade, varje enskild båt ett bevis på sin ägares passion, hantverkskunnande och omsorg. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Efter andra världskriget växte fritidsbåtskulturen i Sverige i takt med det ökande välståndet. Under 1950-talet drabbades klubben av en omfattande varvsbrand, men medlemmarnas engagemang ledde till att ett nytt klubbhus på Långholmen kunde byggas. Samtidigt började antalet båtar i sundet minska, och på 1980-talet förlorade klubben 70 kajplatser när området förändrades. Staden började ifrågasätta båtklubbarnas närvaro, och många uppläggningsytor togs i anspråk för nybyggnation.

> ”Heleneborgs Båtklubb är en plats där människor med olika bakgrund möts genom en gemensam passion för båtar och hantverk. – vi delar erfarenheter och kunskaper, hjälper varandra och ser till att Pålsundet förblir en levande hamn för Stockholms träbåtskultur.”, Per Erik Ennerling, hamnkapten på Heleneborgs Båtklubb

En ny generation tar vid

Heleneborgs Båtklubb har genom åren kämpat för sin överlevnad, något affischen på anslagstavlan vittnar om. Samtidigt symboliserar den vikten av dialog och samförstånd – att bevarande och utveckling kan gå hand i hand. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Vid millennieskiftet inledde en ny generation av medlemmar ett arbete för att stärka klubbens framtid. Fokus lades på gemenskap, ungdomsverksamhet och renovering av träbåtar. HBK tog initiativ till Båtklubbarnas Dag, startade ungdomsprojekt och försvarade sin historiska plats i Pålsundet mot exploatering. År 2010 utsågs klubben till Årets Båtklubb av Svenska Båtunionen.

Miljöarbete och utmärkelser

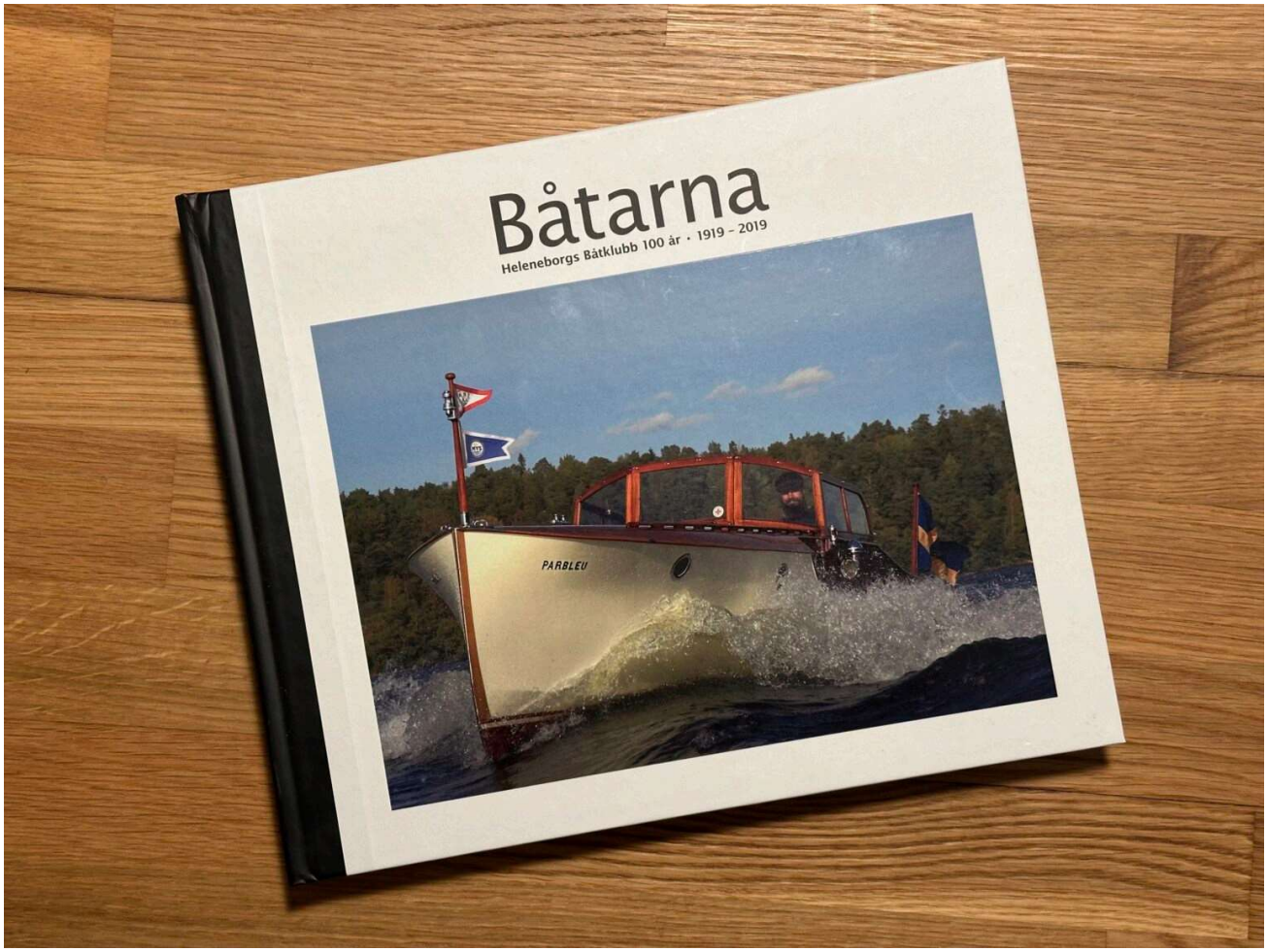

Båtarna – boken som gavs ut i samband med Heleneborgs Båtklubbs 100-årsjubileum 2019 – är en hyllning till de träbåtar som förenar medlemmarna. Det är kring dem man möts, på sjön, vid bryggorna eller på grusplanen på Långholmen, där gemenskapen hålls levande. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Under 2010-talet förstärktes klubbens miljöarbete. En av Stockholms första spolplattor för båtar byggdes, och 2012 blev HBK den första ideella föreningen i Sverige att erhålla den intereuropeiska miljöcertifieringen Blå Flagg, en utmärkelse som klubben har behållit sedan dess.

> ”Heleneborgs Båtklubb och Pålsundet rymmer en av Sveriges mest unika samlingar av träbåtar i aktivt bruk. Det här är inte bara en båtklubb – det är ett levande kulturarv som vittnar om vårt lands rika båtbyggartradition. Att skydda det flytande kulturarvet är lika viktigt som att bevara historiska byggnader på land.”, Dan Thorell, ordförande i Båthistoriska Riksförbundet

Strider för bevarandet av Pålsundet

Pålsundet och Heleneborgs Båtklubb är hemmahamn för en av Sveriges mest fascinerande träbåtar, Loris – en motoryacht med en historia lika dramatisk som dess tidigare ägare, Ivar Kreuger. Foto: Martin Prieto Beaulieu

2019 firade HBK sitt 100-årsjubileum med en stor utställning på båtmässan “Allt för sjön”, där de byggde en rekonstruktion av Pålsundet och presenterade 20 historiska båtar. Trots den uppmärksamhet klubben fick, måste de ständigt försvara sitt existensberättigande. 2020 hotades klubbens bryggor av stadens planer på en ny cykelbana, men efter omfattande opinionsbildning fördes projektet om och strandlinjen lämnades orörd.

Hotet från tunnelbaneutbyggnaden

Per Erik Ennerling, hamnkapten på Heleneborgs Båtklubb, är en av dem som varje dag ser till att Pålsundet förblir en levande och välfungerande hamn för Sveriges unika träbåtskultur. Foto: Martin Prieto Beaulieu

Klubben har under årens lopp fått försvara sin verksamhet mot stadsplaneringens förändringar. År 2024 blev den återigen hotad av tunnelbaneutbyggnaden, där en planerad likriktarstation riskerar att ta klubbens uppläggningsyta i anspråk. Trots alternativa förslag från klubben och en stark folkopinion driver Regionens tjänstemän frågan vidare.

> ”Det är allvarligt att vi gång på gång måste kämpa för att försvara vårt kulturarv. Jag är faktiskt överraskad över hur Regionens hantering av frågan har sett ut – samrådet med oss och andra aktörer på Långholmen har varit bristfälligt, och det är oroande att beslut av den här digniteten fattas utan ordentlig dialog med dem som påverkas mest.”, Angelica Skifferberg, ordförande i Heleneborgs Båtklubb.

Framtiden för Heleneborgs Båtklubb

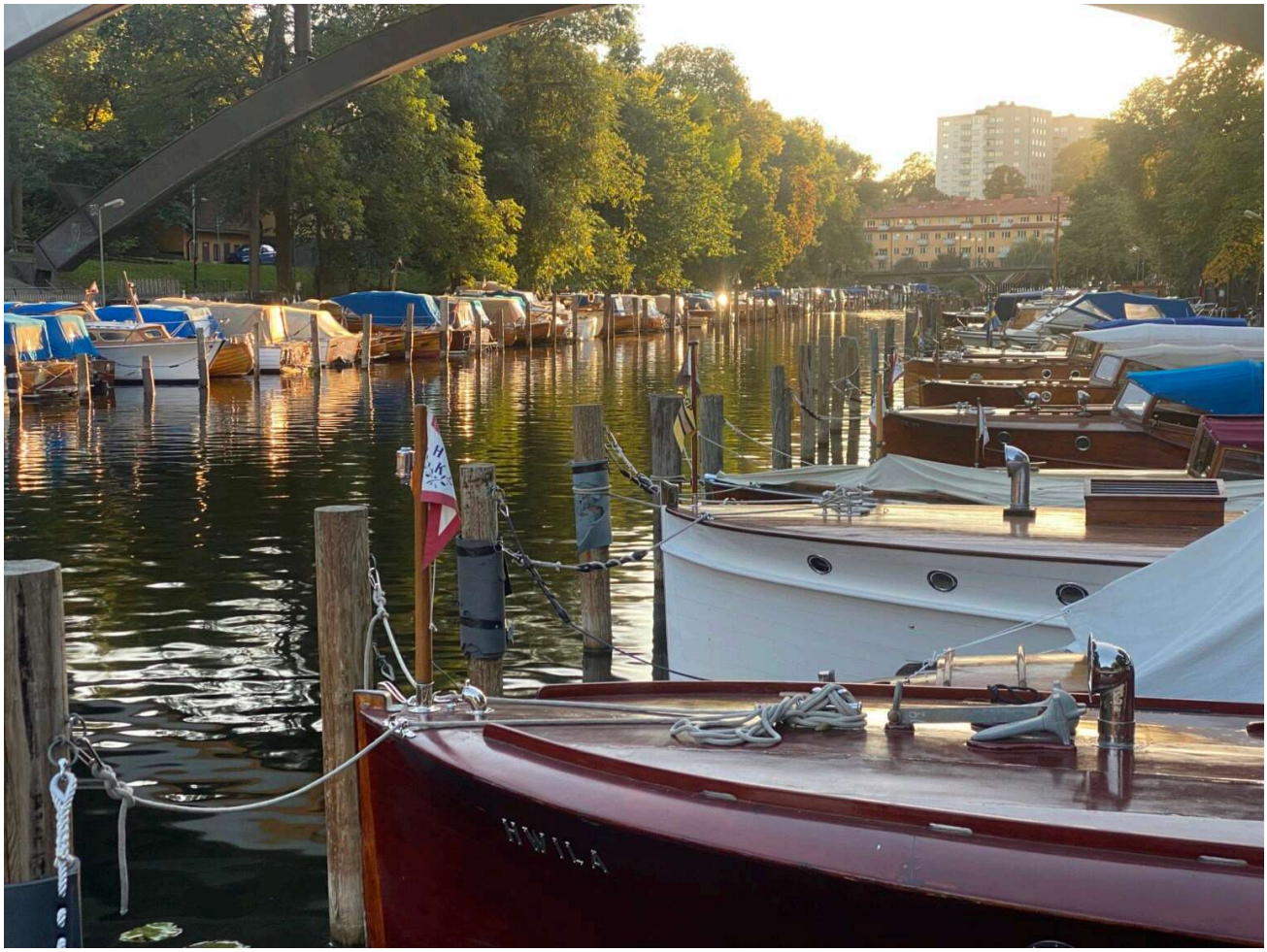

Långholmen och Pålsundet utgör en grön oas i hjärtat av Stockholm, där historia och nutid möts i en levande kulturmiljö. Här vårdas och brukas klassiska träbåtar, en ovärderlig del av vårt flytande kulturarv. Foto: Martin Prieto Beaulieu

HBK fortsätter sitt arbete för att säkra Pålsundet som en kulturell och historisk tillgång. För att långsiktigt bevara verksamheten krävs stadsplaneförankrade riktlinjer och ett erkännande av klubbens kulturhistoriska värde.

Heleneborgs Båtklubb är inte bara en båtklubb – det är ett levande kulturarv mitt i Stockholm

/Martin Prieto Beaulieu

Länk till Heleneborgs Båtklubb (HBK): https://heleneborgs.se/ (https://heleneborgs.se/)

Stöd HBK – skriv under namninsamlingen här: https://palsundet.com/ (https://palsundet.com/)

Denna artikel publicerades tidigare i Veteranbåtsföreningens (http://www.veteranbaten.se/) medlemstidning Veteranbåten Nr 2-2025.

16.06.25 MARTIN PRIETO BEAULIEU(HTTPS://BHRF.SE/AUTHOR/MARTINPRIETO/)

← (https://bhrf.se/langholmen-och-palsundet3a-marstrandson-midsommarafton-20-juni-2025/)

KONTAKT:

ordforande@bhrf.se (mailto:ordforande@bhrf.se) eller besök oss
på https://www.facebook.com/Bathistoriska/ (https://www.facebook.com/Bathistoriska/)

Forum (https://bhrf.se/community)

BÅTHISTORISKA RIKSFÖRBUNDET (https://bhrf.se)